

แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
The Promotion Guideline for Buddhist Tourism Phra That Na Dun, Na Dun District,
Maha Sarakham Province

ชฎิล มาตรา¹ โอชญญา บัวธรรม²
Chadil Mattra¹ Ochanya Buatham²

บทคัดย่อ

การวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีวัตถุประสงค์ (1) เพื่อสำรวจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่เดินทางมาเที่ยวพระบรมธาตุนาดูน (2) เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม (3) เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม การวิจัยนี้เป็นการวิจัยแบบผสม (Mixed Method) ประกอบด้วยการวิจัยเชิงคุณภาพ (Qualitative Research) และการวิจัยเชิงปริมาณ (Quantitative Research) โดยการวิจัยเชิงคุณภาพใช้การสัมภาษณ์เชิงลึก (In-Depth Interview) และการวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis) ส่วนการวิจัยเชิงปริมาณใช้แบบสอบถาม (Questionnaire) กับผู้ให้ข้อมูลสำคัญ (Key Informants) ของผู้เกี่ยวข้อง เพื่อให้การวิจัยเป็นไปตามวัตถุประสงค์ที่ตั้งไว้ โดยศึกษาจากกลุ่มตัวอย่างที่เป็นนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูน จำนวน 377 คน และผู้ให้ข้อมูลหลัก จำนวน 6 คน ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนาและสถิติพื้นฐาน

ผลการวิจัยพบว่า

1. สถานการณ์การท่องเที่ยวโดยรวมของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม อยู่ในระดับดี โดยมีการพัฒนาสถานที่ท่องเที่ยวให้ได้รับความนิยมโดยเฉพาะพระบรมธาตุนาดูน
2. นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูน ส่วนใหญ่อยู่ภายในจังหวัดมหาสารคาม (ร้อยละ 64.99) ส่วนต่างจังหวัดคิดเป็นร้อยละ 35.01
3. ศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาดูน 3 ด้าน ได้แก่ ด้านการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านบริหารจัดการ เมื่อพิจารณาเป็นรายด้านอยู่ในระดับมาก เมื่อพิจารณาในภาพรวมอยู่ในระดับมากเช่นกัน
4. แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน ควรมีการให้ความร่วมมือของผู้ที่เกี่ยวข้องทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน ประชาชนในท้องถิ่น และนักท่องเที่ยวในทุกด้านให้มีแนวคิดไปในทิศทางเดียวกันอย่างถูกต้องเหมาะสม และร่วมมือกันดำเนินกิจกรรมต่าง ๆ ที่ไม่ส่งผลกระทบต่อการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน

คำสำคัญ : การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา พฤติกรรมนักท่องเที่ยว ศักยภาพแหล่งท่องเที่ยว พระบรมธาตุนาดูน

ABSTRACT

The study, The Promotion Guideline for Buddhist Tourism in Phra That Na Dun, Na Dun District, Maha Sarakham Province. aims to 1) survey the tourist's behavior Buddhist Tourism which go to Phra That Na Dun, 2) study potential tourist attraction in Phra That Na Dun, and 3) Promotion Guideline for Buddhist Tourism in Phra That Na Dun, Na Dun District, Maha Sarakham Province. This study used the mixed methods research approach : qualitative Research and quantitative Research. The instrument are questionnaire and and semi-

¹ นักศึกษาหลักสูตรการจัดการท่องเที่ยวและโรงแรมมหาบัณฑิต คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

² อาจารย์ประจำ คณะการท่องเที่ยวและการโรงแรม มหาวิทยาลัยมหาสารคาม

structured interview to collect qualitative data and analyzed the qualitative data with content analysis. A survey questionnaire was used to collect quantitative data from 377 Thai tourists visiting Phra That Na Dun, and semi-structured interview which 6 Key Informants. The research findings were found as follows:

1. The overall current travelling situation at Phra That Na Dun, Na Dun District, Maha Sarakham Province was highly rated at a good level. Tourism attractions have been developed in order to increase popularity; especially, Pha Tha Na Dun.
2. Most of the tourists, who are go to Phra That Na Dun came from Maha Sarakham provinces (64.99 percent), the others 35.01 percent
3. Most potential for Buddhist Tourism in Phra That Na Dun, Na Dun District, Maha Sarakham Province : attractions, supports and administrations was highly rated at a good level in parts and the total are good level too.
4. The Promotion Guideline for Buddhist Tourism in Phra That Na Dun, Na Dun District, Maha Sarakham Province are cooperation the government, private sector, community and the tourist to improve activities.

Keywords : Buddhist Tourism, tourist's behavior, potential tourist attraction in Phra That Na Dun.

บทนำ

การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา คือ การท่องเที่ยวที่เกี่ยวข้องกับสถานที่ทางพุทธศาสนา รวมถึงการทำงนงานประเพณีหรือกิจกรรมทางพระพุทธศาสนา เป็นการเรียนรู้และแสวงหาคคุณค่าด้านคุณธรรม จริยธรรม และคุณค่าทางศิลปวัฒนธรรมอันนำไปสู่การประพฤติปฏิบัติในทางที่ถูกต้องทั้งแก่เพื่อนมนุษย์และต่อสิ่งแวดล้อมในลักษณะที่ก่อให้เกิดประโยชน์เกื้อกูลต่อกันโดยการมีส่วนร่วมของประชาชนในชุมชน องค์กรเอกชน และหน่วยงานรัฐอื่น ๆ มีส่วนร่วมในการพัฒนาการจัดการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาแบบมีส่วนร่วมอย่างจริงจังและต่อเนื่อง จึงจะทำให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเป็นที่นิยมของนักท่องเที่ยวในปัจจุบันมากยิ่งขึ้น (จุฑาภรณ์ หินชูย. 2557) อำเภอนาดูน เป็นอีกหนึ่งอำเภอของจังหวัดมหาสารคาม ที่มีทรัพยากรที่เอื้อต่อการจัดการการท่องเที่ยว โดยมีสถานที่ท่องเที่ยวที่โดดเด่นมีชื่อเสียงระดับจังหวัดจนถึงระดับประเทศ อันได้แก่ พระบรมธาตุนาดูน กู่สันตรัตน์พุทธมณฑลอีสาน พิพิธภัณฑน์ครจำปาศรี พิพิธภัณฑน์บ้านอีสาน สถาบันวิจัยวลัยรุกเวช บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ศาลานางขาว เป็นต้น ซึ่งเป็นแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรมที่นำรายได้เข้าสู่ระบบเศรษฐกิจของจังหวัดและอำเภอนาดูน มาเป็นเวลานาน

ปัจจัยสำคัญในการบริหารจัดการการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน จำเป็นต้องมีการพัฒนาศักยภาพการบริหารจัดการของผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้อง เพื่อให้มีการวางแผนอย่างเป็นระบบ มีการดำเนินงานตามแผนอย่างเป็นขั้นตอน มีการสรุปและประเมินผลเมื่อเสร็จสิ้นการดำเนินงาน

เพื่อนำผลการประเมินนั้นไปเป็นแนวทางในการพัฒนาการดำเนินงาน โดยองค์ประกอบด้านการบริหารจัดการ ด้านความร่วมมือกับองค์กรภาครัฐและเอกชน ด้านการให้บริการและประชาสัมพันธ์ ต้องส่งผลต่อกิจกรรมสนับสนุนด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของนักท่องเที่ยว มีกิจกรรมต่าง ๆ ที่ดึงดูดนักท่องเที่ยวทั้งทางตรงและทางอ้อมเพื่อให้ให้นักท่องเที่ยวอยากมาเที่ยวอีก (อารีย์ นัยพินิจ และคณะ : 2556)

จากสถานการณ์ดังกล่าว ผู้วิจัยจึงมีความสนใจที่จะดำเนินการวิจัย เรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่พระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยให้ความสำคัญกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวควบคู่ไปกับการเพิ่มคุณค่าทางจิตใจแก่นักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาผ่านทางประสบการณ์ที่ได้รับจากการท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ต่อไปในอนาคต

ความมุ่งหมายของการวิจัย

1. เพื่อสำรวจพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่เดินทางมาเที่ยวพระบรมธาตุนาดูน
2. เพื่อศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม
3. เพื่อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ขอบเขตการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานของภาคีรัฐภาคเอกชน และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 20,017 คน (กองทุนพัฒนาและอนุรักษ์พระบรมธาตุนาดูน. 2557)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายอำเภอนาดูนจำนวน 1 คน ปลัดอำเภอนาดูน จำนวน 1 คน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนาดูน จำนวน 1 คน หัวหน้ากองการศึกษาเทศบาลตำบลนาดูน จำนวน 1 คน ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอนาดูนจำนวน 1 คน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ จำนวน 1 คน

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 377 คน โดยเปิดตาราง Krejcie และ Morgan และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling Random) (Krejcie and Morgan. 1970 : 608 – 610)

1.3 พื้นที่ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ พระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

1.4 ระยะเวลาที่ใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูล ตั้งแต่เดือนธันวาคม 2557 ถึง เดือนสิงหาคม 2558

วิธีดำเนินการวิจัย

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากร (Population)

ในการวิจัยเรื่องแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้มีการเก็บรวบรวมข้อมูลด้วยการสัมภาษณ์ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานของภาครัฐและภาคเอกชน รวมถึงการแจกแบบสอบถามสำหรับนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม โดยผู้วิจัยได้กำหนด

ประชากร (Population) ที่ใช้ในการวิจัย ได้แก่ ผู้มีส่วนเกี่ยวข้องในหน่วยงานของภาครัฐภาคเอกชน และนักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 20,017 คน (กองทุนพัฒนาและอนุรักษ์พระบรมธาตุนาดูน. 2557)

1.2 กลุ่มตัวอย่าง (Sample)

การวิจัยเรื่อง แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ผู้วิจัยได้มีการกำหนดกลุ่มตัวอย่างออกเป็น 2 กลุ่ม คือ

1.2.1 กลุ่มตัวอย่างเชิงคุณภาพ ประกอบด้วยหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและหน่วยงานอื่นที่เกี่ยวข้อง ได้แก่ นายอำเภอนาดูน ปลัดอำเภอนาดูน นายกเทศมนตรีเทศบาลตำบลนาดูน หัวหน้ากองการศึกษาเทศบาลตำบลนาดูน ประธานสภาวัฒนธรรมอำเภอนาดูน และนายกองค์การบริหารส่วนตำบลพระธาตุ โดยใช้วิธีการสุ่มแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) ในการวิจัยนี้ผู้วิจัยได้ใช้การสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi – Structured Interview) โดยเป็นการสัมภาษณ์เชิงลึก (In – depth Interview) ซึ่งมีการกำหนดคำถามในการสัมภาษณ์ไว้ล่วงหน้า และใช้การสุ่มตัวอย่างแบบเฉพาะเจาะจง (Purposive Sampling) โดยการคัดเลือกสัมภาษณ์บุคคลที่สามารถให้ข้อมูลสำคัญเกี่ยวกับการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของ พระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

1.2.2 กลุ่มตัวอย่างเชิงปริมาณ ได้แก่ นักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีอายุตั้งแต่ 18 ปีขึ้นไป ที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม จำนวน 377 คน โดยเปิดตาราง Krejcie และ Morgan และใช้วิธีการสุ่มตัวอย่างแบบตามสะดวก (Convenience Sampling Random) (Krejcie and Morgan.1970 : 608 – 610)

2. เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัย

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยในครั้งนี้ ประกอบด้วย 2 ส่วนคือ แบบสอบถาม (Questionnaire) และแบบสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง (Semi - structured Interview)

3. การสร้างและการพัฒนาเครื่องมือ

ผู้วิจัยได้ศึกษาเอกสารและงานวิจัยที่เกี่ยวข้องกับบทบาท องค์ประกอบทรัพยากรการท่องเที่ยว คุณภาพการบริการ รวมทั้งศักยภาพในการรองรับ เพื่อเป็นแนวทางในการกำหนดกรอบแนวคิดและสร้างโครงสร้างของแบบสอบถาม และแบบสัมภาษณ์ จากนั้นเสนออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อพิจารณาความเหมาะสม ความถูกต้องของการใช้ภาษาและครอบคลุมเนื้อหา

การวิจัยแล้วนำมาปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำของอาจารย์ที่ปรึกษาวิทยานิพนธ์ ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามที่อาจารย์ที่ปรึกษาแนะนำแล้วเสนอต่อผู้เชี่ยวชาญ เพื่อตรวจสอบความถูกต้องและครอบคลุมเนื้อหาของการวิจัย ปรับปรุงแก้ไขแบบสอบถามตามข้อเสนอแนะของผู้เชี่ยวชาญแล้วนำมาเสนออาจารย์ที่ปรึกษาพิจารณาอีกครั้ง

การตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือโดยการนำแบบสอบถามที่แก้ไขตามผู้เชี่ยวชาญเสนอแนะไปทดสอบ (Try-Out) กับนักท่องเที่ยวที่ไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง และหาค่าความเชื่อมั่นของแบบสอบถาม (Reliability) โดยใช้ค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา (Alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach) นำผลที่ได้จากการตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถามเสนออาจารย์ที่ปรึกษาอีกครั้ง เพื่อปรับปรุงแก้ไขตามคำแนะนำแล้วจัดทำเป็นแบบสอบถามฉบับสมบูรณ์เพื่อนำไปใช้ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่างต่อไป

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

การเก็บรวบรวมข้อมูลประกอบด้วยการลงพื้นที่เก็บข้อมูลโดยใช้แบบสัมภาษณ์และแบบสอบถาม โดยลงพื้นที่เก็บข้อมูลแบบสอบถามที่แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาคนูน อำเภอนาคนูน จังหวัดมหาสารคาม โดยใช้แบบสอบถาม 377 ฉบับ ระยะเวลาการเก็บข้อมูล 15 วัน ระหว่างวันที่ 6 มิถุนายน - 21 มิถุนายน 2558 และสัมภาษณ์ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องทางการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาคนูน อำเภอนาคนูน จังหวัดมหาสารคาม จากนั้นนำข้อมูลที่ได้มาวิเคราะห์ข้อมูลทางสถิติ

5. สถิติที่ใช้ในการวิเคราะห์ข้อมูล

1. สถิติพื้นฐาน ประกอบด้วย ร้อยละ (Percentage) ค่าเฉลี่ย (Mean) และส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard deviation)

2. สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพเครื่องมือ

การหาความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา (Content Validity) คือ การวัดข้อความแต่ละข้อว่าตรงและครอบคลุมเนื้อหาหรือสาระสำคัญในสิ่งที่ต้องการ ซึ่งข้อความจะต้องวัดตามจุดประสงค์นั้น ๆ เท่านั้น จึงจะเรียกว่าเครื่องมือหรือข้อความมีความเที่ยงตรงเชิงเนื้อหา

2.1 สถิติที่ใช้ตรวจสอบคุณภาพของแบบสอบถาม

2.1.1 การหาค่าอำนาจจำแนกแบบสอบถามเป็นรายข้อ (Discriminant Power) โดยใช้เทคนิค Item-total Correlation

2.1.2 การหาค่าความเชื่อมั่นของเครื่องมือ (Reliability) โดยใช้วิธีหาค่าสัมประสิทธิ์แอลฟา

(alpha Coefficient) ตามวิธีของครอนบาค (Cronbach)

2.2 การวิเคราะห์ข้อมูลเชิงคุณภาพ สำหรับการวิเคราะห์ข้อมูลที่ได้จากการสัมภาษณ์แบบกึ่งโครงสร้าง ใช้การวิเคราะห์เชิงพรรณนา (Descriptive Analysis) โดยใช้การวิเคราะห์เนื้อหา (Content Analysis)

สรุปผลการวิจัย

การวิจัยเรื่องแนวทางส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาคนูน อำเภอนาคนูน จังหวัดมหาสารคาม สามารถสรุปผลการวิจัยได้ดังนี้

1. ศึกษาบริบทและสถานการณ์การท่องเที่ยวของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาคนูน

1.1 พระบรมธาตุนาคนูนมีความได้เปรียบด้านการดึงดูดใจทางการท่องเที่ยว (Attractions) นอกจากจะมีแหล่งท่องเที่ยวทางประวัติศาสตร์ที่สำคัญ คือ องค์พระบรมธาตุนาคนูนและกุฏิสังฆาราม ที่อยู่บริเวณใกล้เคียงแล้ว ยังมีแหล่งท่องเที่ยวสำคัญที่มนุษย์สร้างขึ้นเพื่อดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยว เช่น สวนวลัยรุกขเวช บ่อน้ำศักดิ์สิทธิ์ ซึ่งเป็นสถานที่ท่องเที่ยวที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้ง

1.2 ด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว มีสิ่งอำนวยความสะดวกและความจำเป็นพื้นฐานให้แก่นักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและมีประสิทธิภาพ ถนนหนทางสามารถรองรับรถยนต์ขนาดใหญ่ได้ มีพื้นที่ในการจอดรถและการจัดกิจกรรมของนักท่องเที่ยวอย่างเพียงพอและทั่วถึง

1.3 ด้านการบริหารจัดการ ดำเนินการบริหารจัดการโดยทุกฝ่ายมีส่วนร่วม มีผู้รับผิดชอบดูแลรักษาสภาพทั่วไปของพระบรมธาตุนาคนูนเป็นอย่างดี บริการอาหาร ที่พัก ศูนย์บริการนักท่องเที่ยว เจ้าหน้าที่พร้อมให้บริการต่าง ๆ สื่อประชาสัมพันธ์หลากหลาย พร้อมมีคู่มือที่นักท่องเที่ยวแก่นักท่องเที่ยว สามารถสร้างรายได้ให้แก่ชุมชนในท้องถิ่นอีกทางหนึ่งด้วย

2. ศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่เดินทางมาเที่ยวพระบรมธาตุนาคนูน สามารถสรุปได้ดังนี้

นักท่องเที่ยวส่วนมากที่เดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาคนูนเป็นเพศหญิง โดยนักท่องเที่ยวส่วนมากจะมีอายุระหว่าง 41-50 ปี สถานภาพสมรสแล้ว การศึกษาระดับปริญญาตรีหรือเทียบเท่า ประกอบอาชีพค้าขายและธุรกิจส่วนตัว มีรายได้เฉลี่ย 15,000 - 20,000 บาท/เดือน มีภูมิลำเนาอยู่ภายในจังหวัดมหาสารคาม ส่วนมากเดินทางมาครั้งแรก ช่วงเดือนกรกฎาคมถึงเดือนกันยายน และช่วงเดือนเดือนมกราคมถึงเดือนมีนาคม เพราะเป็นช่วงที่มีกิจกรรมงานนมัสการพระบรมธาตุนาคนูนและเป็นวันสำคัญทางศาสนา โดยมักเดินทาง

มาท่องเที่ยวเกี่ยวกับสามเณรหรือภรรยา พาหนะที่ใช้เป็นรถยนต์ส่วนตัว และมีวัตถุประสงค์ที่เดินทางมาเที่ยวชมพระบรมธาตุนาดูนโดยตรง โดยให้ความสำคัญกับความศักดิ์สิทธิ์ของพระบรมธาตุนาดูนเป็นลำดับแรก การเข้าถึงข้อมูลแหล่งท่องเที่ยว นักท่องเที่ยวส่วนมากสืบค้นข้อมูลแหล่งท่องเที่ยวจากอินเทอร์เน็ต และสอบถามจากคนรู้จัก ใช้เวลาในการท่องเที่ยว 1 วัน และให้ความสนใจแหล่งท่องเที่ยวอื่นที่อยู่ใกล้บริเวณพระบรมธาตุนาดูนคือ กู่สันตรัตน์

ด้านงบประมาณที่ใช้จ่ายในการเดินทางมาท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูนในแต่ละครั้ง นักท่องเที่ยวส่วนมากใช้งบประมาณมากกว่า 4,000 บาท ต่อครั้ง และเมื่อนักท่องเที่ยวเดินทางกลับภูมิลำเนาแล้วสิ่งที่นักท่องเที่ยวจะแนะนำพระบรมธาตุนาดูนแก่คนที่รู้จักคือสิ่งศักดิ์สิทธิ์คู่บ้านคู่เมือง และมีความประสงค์จะเดินทางกลับมาท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูนอีกครั้ง โดยปัจจัยที่ทำให้นักท่องเที่ยวต้องการกลับมาท่องเที่ยวอีกครั้งคือความศักดิ์สิทธิ์ของพระบรมธาตุนาดูน

3. ศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม ดังนี้

3.1 นักท่องเที่ยวเห็นว่าศักยภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูนด้านการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวมีระดับความคิดเห็นมากที่สุด ได้แก่ พระบรมธาตุนาดูนเป็นแหล่งท่องเที่ยวที่สำคัญและมีชื่อเสียง ($\bar{x}=4.66$) รองลงมาคือพื้นที่บริเวณพระบรมธาตุนาดูนมีความปลอดภัยแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x}=4.56$) องค์กรพระบรมธาตุนาดูนมีความสมบูรณ์และมีสถาปัตยกรรมที่สวยงาม ($\bar{x}=4.55$) ตามลำดับ และน้อยที่สุดคือกิจกรรมการท่องเที่ยวที่จัดขึ้นมีความปลอดภัย ($\bar{x}=4.14$) สรุปโดยภาพรวมความคิดเห็นด้านการดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก

3.2 นักท่องเที่ยวเห็นว่าศักยภาพด้านรองรับด้านการท่องเที่ยวทุกด้านมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก ได้แก่ มีจำนวนห้องน้ำที่สะอาด ได้มาตรฐาน เพียงพอแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x}=4.27$) รองลงมาคือถนนทางเข้ามีขนาดใหญ่และได้มาตรฐานสามารถรองรับพาหนะขนาดใหญ่ได้ ($\bar{x}=4.26$) พื้นที่โดยรอบพระบรมธาตุนาดูนมีขนาดใหญ่ สามารถรองรับนักท่องเที่ยวและจัดกิจกรรมต่าง ๆ ได้ ($\bar{x}=3.97$) ตามลำดับ สรุปโดยภาพรวมความคิดเห็นด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยวของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=4.17$)

3.3 นักท่องเที่ยวเห็นว่าศักยภาพด้านการบริหารจัดการแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูนมีระดับความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก คือ มีร้านอาหารที่ถูกสุขลักษณะอย่างเพียงพอ ($\bar{x}=4.41$) รองลงมาคือการ

ออกแบบสิ่งก่อสร้างและสาธารณูปโภคมีความเหมาะสมกลมกลืนกับพื้นที่ ($\bar{x}=4.29$) มีที่พักแรมที่ได้มาตรฐานให้บริการแก่นักท่องเที่ยว ($\bar{x}=4.27$) ตามลำดับ และอยู่ในระดับน้อยที่สุดคือ มีสื่อหลากหลายในการให้ข้อมูลแก่นักท่องเที่ยว เช่น แผ่นพับ โบรชัวร์ โปสเตอร์ คู่มือ ($\bar{x}=3.18$) ตามลำดับ สรุปโดยภาพรวมด้านการบริหารจัดการของความคิดเห็นของนักท่องเที่ยวอยู่ในระดับมาก ($\bar{x}=3.94$)

4. ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

อภิปรายผล

จากผลการวิจัยแนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เมื่อได้ทำการวิเคราะห์ผลจากข้อมูลของนักท่องเที่ยวความคิดเห็นของบุคลากรของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องกับการท่องเที่ยวและหน่วยงานอื่น ๆ ที่เกี่ยวข้อง สามารถเสนอแนะและอภิปรายตามลำดับความสำคัญ ดังนี้

1. พฤติกรรมของนักท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่เดินทางมาเที่ยวพระบรมธาตุนาดูน นักท่องเที่ยวส่วนมากที่เดินทางมาท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม เป็นเพศหญิงและมีภูมิลำเนาอยู่ภายในจังหวัดมหาสารคาม วัตถุประสงค์ของการเดินทางมาท่องเที่ยวเพื่อชมความงามขององค์พระธาตุและร่วมกิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนาซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของวันชัยพร จันทร์รักษา (2552) ผลการวิจัยพบว่า นักท่องเที่ยวชาวไทยที่เดินทางมาท่องเที่ยววัดในเขตเทศบาลนครนครศรีธรรมราช จังหวัดนครศรีธรรมราช จำนวน 10 วัด ส่วนใหญ่เป็นเพศหญิง มีถิ่นที่อยู่อาศัยในภาคใต้ และมีจุดมุ่งหมายในการมาจังหวัดนครศรีธรรมราชเพื่อชมสถานที่ท่องเที่ยวเชิงศาสนา ปัจจัยที่ดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางมายังแหล่งท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูนเป็นจำนวนมาก ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่ไม่สูงเกินไป เวลาที่ใช้ในการเดินทางมาท่องเที่ยวมีความเหมาะสม และมีความตั้งใจเดินทางมาชมความงามของพระบรมธาตุนาดูนโดยตรง ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของเนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ (2548) ที่กล่าวว่า ปัจจัยที่ทำให้บุคคลตัดสินใจในการเดินทางมาท่องเที่ยว ได้แก่ ค่าใช้จ่ายที่ใช้สำหรับการท่องเที่ยว เวลาสำหรับการท่องเที่ยว และความตั้งใจที่จะเดินทางมาท่องเที่ยว ซึ่งทั้ง 3 องค์ประกอบนี้ เป็นสิ่งกำหนดที่สำคัญยิ่งต่อการเดินทางท่องเที่ยวเพื่อตอบสนองความอยากรู้อยากเห็นของมนุษย์

จากผลการสอบถามพฤติกรรมนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูน ทำให้ทราบถึงความคิด

เห็นของนักท่องเที่ยวที่แสดงออกอย่างหลากหลายแตกต่างกันไป ทั้งนี้ขึ้นอยู่กับสถานภาพทางสังคมของแต่ละคน ซึ่งสอดคล้องกับสรชัย พิศาลบุตร และนฤมล สมิตินันท์ (2552) ได้กล่าวไว้ว่า พฤติกรรมของมนุษย์อาจแตกต่างกันไปตามสถานภาพทางสังคมของแต่ละคน ซึ่งการแสดงออกอาจมีเหตุผลหลายอย่างประกอบกัน นอกจากนี้ นักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวยังแหล่งท่องเที่ยวพระบรมธาตุนาดูนต่างมีวัตถุประสงค์เพื่อเดินทางมาเคารพสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ และเข้าร่วมกิจกรรมสำคัญทางพุทธศาสนา สอดคล้องกับงานวิจัยของภัทร์สุภา ลีลานาภพรณ์ (2551) ผลการวิจัยพบว่า การเดินทางมาท่องเที่ยวเชิงพุทธของนักท่องเที่ยวคือการเดินทางไปเพื่อสักการะสิ่งศักดิ์สิทธิ์ ปฏิบัติธรรมและเข้าร่วมศาสนพิธี งานเทศกาลประเพณีต่าง ๆ

2. จากการศึกษาศักยภาพของแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม พบว่า ทรัพยากรการท่องเที่ยวของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีหลากหลาย ทั้งแหล่งท่องเที่ยวเชิงประวัติศาสตร์ เชิงวัฒนธรรม และมีกิจกรรมการท่องเที่ยวทางพุทธศาสนา ซึ่งนักท่องเที่ยวที่เดินทางมาท่องเที่ยวต่างมีความเชื่อในเรื่องการทำบุญและกราบนมัสการองค์พระสารีริกธาตุขององค์พระสัมมาสัมพุทธเจ้า ซึ่งสอดคล้องกับงานวิจัยของพระครูสารกิจประยุต (ภาบ ฐานโตโต/วังหอม) (2556) ที่พบว่า ชาวอำเภอนาดูนเชื่อในพุทธานุภาพของพระบรมสารีริกธาตุที่บรรจุอยู่ในองค์พระธาตุ และเชื่อในเรื่องของการทำบุญตามหลักบุญกิริยาวัตถุ 3 จึงทำให้ชาวอำเภอนาดูนปฏิบัติตนให้บริสุทธิ์ทางกาย วาจา และใจ เพื่อบูชาพระบรมสารีริกธาตุ โดยกระทำการสักการบูชาองค์พระธาตุ ด้วยพิธีกรรมต่าง ๆ โดยมีความเชื่อว่าเมื่อกระทำเช่นนี้แล้วจะได้รับความคุ้มครองจากองค์พระธาตุ ให้อยู่เย็นเป็นสุข และจากความเชื่อนี้เอง ก่อให้เกิดงานนมัสการพระธาตุนาดูนใน วันขึ้น 15 ค่ำ เดือน 3 ของทุกปี

3. ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม

ผลการวิจัยพบว่า ข้อเสนอแนะแนวทางในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูน อำเภอนาดูน จังหวัดมหาสารคาม มีการร่วมมือกันทุกภาคส่วน ได้แก่ หน่วยงานภาครัฐที่เกี่ยวข้อง ภาคเอกชน ชุมชนในท้องถิ่น โดยทุกหน่วยงานควรมีส่วนร่วมในการตัดสินใจ การประชาสัมพันธ์ ตลอดจนการจัดการสิ่งอำนวยความสะดวกขั้นพื้นฐาน ซึ่งสอดคล้องกับคู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวทางวัฒนธรรม ของสำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวกรมการท่องเที่ยว กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา (2550) ทั้ง

3 ด้าน ได้แก่ ด้านดึงดูดใจด้านการท่องเที่ยว ด้านการรองรับด้านการท่องเที่ยว และด้านการบริหารจัดการ นอกจากนี้ ผู้ที่มีส่วนเกี่ยวข้องควรมีการสร้างเครือข่ายศาสนาขับเคลื่อนส่งเสริมให้แหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาพระบรมธาตุนาดูนเป็นแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่มีชื่อเสียง สร้างรายได้ให้ชุมชนในท้องถิ่นอย่างยั่งยืนต่อไป สอดคล้องกับงานวิจัยของจุฑาภรณ์ หินชุย (2551) ผลการศึกษาพบว่า ข้อเสนอแนะในการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ คือ สร้างเครือข่ายการท่องเที่ยวเชิงพุทธระหว่างหน่วยงานภาครัฐ บ้าน วัด โรงเรียน เพื่อร่วมกันส่งเสริมกิจกรรมในทุกวันสำคัญทางพุทธศาสนา ระดมทรัพยากร ทุกภาคส่วน เข้ามามีส่วนร่วมในการส่งเสริมกิจกรรมด้านการท่องเที่ยวให้สอดคล้องกับแผนยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวของจังหวัดร้อยเอ็ด พัฒนาโครงสร้างพื้นฐาน เส้นทางคมนาคมการเข้าถึงแหล่งท่องเที่ยว สิ่งอำนวยความสะดวก ให้สามารถสนองต่อความต้องการของนักท่องเที่ยวได้ รวมถึงการประชาสัมพันธ์ให้คนทั่วไปได้รู้จักมากขึ้น

ข้อเสนอแนะ

จากการวิเคราะห์ข้อมูล ผลการวิจัย และการอภิปรายผลการวิจัยดังที่ได้กล่าวข้างต้น ผู้วิจัยมีข้อเสนอแนะดังนี้

1. ข้อเสนอแนะจากการวิจัย

1.1 เจ้าหน้าที่หน่วยงานภาครัฐควรมีการอนุรักษ์ศิลปวัฒนธรรมที่มีคุณค่า และมีความสำคัญในด้านต่าง ๆ เพื่อให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูนยั่งยืนและดึงดูดใจให้นักท่องเที่ยวเดินทางกลับมาท่องเที่ยวอีก

1.2 หน่วยงานที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวและนำข้อมูลที่ได้มาปรับปรุง เพื่อตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยว และควรมีการประชาสัมพันธ์ให้นักท่องเที่ยวจากภายนอกจังหวัดมหาสารคามมาท่องเที่ยวเพิ่มมากขึ้น

1.3 หน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการวางแผนให้ทุกฝ่ายทั้งภาครัฐ ภาคเอกชน และชุมชนในท้องถิ่น เข้ามามีส่วนร่วมในการบริหารจัดการ และหารูปแบบที่เหมาะสมและเกิดความยั่งยืนในการบริหารจัดการเพื่อส่งเสริมให้การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาของพระบรมธาตุนาดูนเป็นระบบและมีประสิทธิภาพยิ่งขึ้น

2. ข้อเสนอแนะสำหรับการศึกษาคั้งต่อไป

2.1 บุคลากรของหน่วยงานราชการที่เกี่ยวข้องควรมีการศึกษาเกี่ยวกับยุทธศาสตร์การท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาเพื่อเป็นข้อมูลในการบริหารจัดการให้พระบรมธาตุนาดูนเป็นต้นแบบของการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนาที่ยั่งยืนในจังหวัด

มหาสารคาม

2.2 หน่วยงานที่ดูแลด้านการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคาม ควรศึกษาการมีส่วนร่วมของชุมชนในการพัฒนาการท่องเที่ยวเชิงพุทธ อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการพัฒนาการท่องเที่ยวของจังหวัดมหาสารคามต่อไป

2.3 ภาครัฐหรือนักวิจัยควรมีการศึกษาเรื่องความต้องการของนักท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ ภายในอำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อเป็นแนวทางในการตอบสนองความต้องการของนักท่องเที่ยวประเภทต่าง ๆ และเพื่อเชื่อมโยงเส้นทางท่องเที่ยวเข้าด้วยกันมหาสารคาม

2.4 ควรศึกษาการให้ความรู้เกี่ยวกับด้านการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา แก่ชุมชนเพื่อการพัฒนาแหล่งท่องเที่ยวเชิงพุทธให้มีความน่าสนใจเพิ่มมากขึ้น

2.5 ควรศึกษาผลกระทบต่าง ๆ ที่เกิดจากการท่องเที่ยวเชิงพุทธศาสนา อำเภอนาตุณ จังหวัดมหาสารคาม เพื่อพัฒนา และแก้ไขให้ดีขึ้นต่อไป

เอกสารอ้างอิง

- กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา. (2550). **คู่มือการประเมินมาตรฐานคุณภาพแหล่งท่องเที่ยวเชิงวัฒนธรรม. สำนักพัฒนาแหล่งท่องเที่ยว, กรมการท่องเที่ยว, กรุงเทพฯ : กระทรวงการท่องเที่ยวและกีฬา.**
- จุฑาภรณ์ หินชู.(2557). **แนวทางการส่งเสริมการท่องเที่ยวเชิงพุทธ กรณีศึกษาวัดประชาคมวนาราม อำเภอสรีสมเด็จ จังหวัดร้อยเอ็ด. วิทยานิพนธ์รัฐประศาสนศาสตรมหาบัณฑิต, สาขาการปกครองท้องถิ่น, มหาวิทยาลัยขอนแก่น.**
- เนาวรัตน์ พลายน้อย และคณะ. (2548). การวิจัยพฤติกรรมกรการท่องเที่ยวของนักท่องเที่ยวชาวไทย. **จุลสารการท่องเที่ยว ฉบับ ที่ 15, ปีที่ 4**
- วันขพร จันทรักษา. (2552). **ปัจจัยและพฤติกรรมของนักท่องเที่ยวชาวไทยที่มีต่อกิจกรรมการท่องเที่ยวเชิงศาสนากรณีศึกษา เขตเทศบาลนครศรีธรรมราชจังหวัดนครศรีธรรมราช. วิทยานิพนธ์ศิลปศาสตรมหาบัณฑิต. บัณฑิต วิทยาลัย : มหาวิทยาลัยนเรศวร.**
- สรชัย พิศาลบุตร และนฤมล สมิตินันท์. (2552). **การวิจัยตลาด (Market Research). กรุงเทพฯ : วิทยพัฒน์.**
- อารีย์ นัยพินิจ และคณะ. (2556). **การศึกษาศักยภาพการท่องเที่ยวเชิงศาสนาของวัดในกลุ่มจังหวัดร้อยแก่นสารสินธุ์. วารสารปัญญาภิวัฒน์ ปีที่ 5 ฉบับที่: 1 กรกฎาคม- ธันวาคม; 2556.**

Krejcie, Robert V. and Morgan, Daryle W.(1970). Activities. Educational and Psychological Measurement. v. 30; 607-610.